

- 11 Impedientes tritici seu farinae abundantiam gravi poena puniuntur & quomodo hoc intelligatur.
- 12 Comose ha de hazer la cala y cara, y contra que personas.
- 13 Plura traduntur in materia conscientie, & quod in omnibus rebus est anteponenda.
- 14 Rex potest legem facere quod in conscientia obliget.
- 15 In conscientia foro tenetur excessum huius taxe erogari pauperibus vel in aliquod opus publicum & communi converti.
- 16 Tempore necessitatis non possunt iudices ordinarii concedere licentias, ut possint vendere triticum, vel farinam & panem coctum, ultra taxam huius legis, & an venditores excusentur in conscientia foro.
- 17 De eadem re & an sit licitum ultra taxam vendere & traduntur tres opiniones.
- 18 Iudices Regii, executores sunt huius legis & interpretantur verba legis.

IN §. lbi. Mandamos. Verba preceptiva sunt haec, & à Rege habent potestatem condendi hanc legem prolata: suntque iusta, honesta, & possibilia, & sic ab omnibus servanda & custodienda: Praecepto enim superioris obediendum est, ut in c. memoriam 19. dist. idq; ad publicam, videlicet utilitatem conservandam pertinet, quae contemptum Magistratum superiorum edictis labi solet, unde A. ult. foli. 2. c. 6. ait in Principibus errores quosdam ferendos esse, quoniam (inquit) non tantum proderit, qui corrigere perget, quantum nocebit elusivatio superioribus non patendi. Facit etiam text. in c. contra moram. 100. dist. & in c. quid culpatur, 23. q. 1. & l. prospecti. ff. qui & à quibus, ex quo observantia legum summe est attendenda, & earum praeccepta adimplenda ut dicebat Plato lib. civil. Nemo quicquid praeter leges committere audeat, & quisquis audeat morte mulctetur, extremisque omnibus supplicia affligatur. Thucydides lib. 1. in oratione Alcibiadis Regii, dicebat: Edocti sumus, indoctorum esse leges contemnere, modestisque vel cum difficultate illis obtemperare. Et Aristot. lib. 1. Rhetoric. Qui legibus se nuper obtemperarunt, ii optimi videntur, & in optimam civitatem gerendarum rerum Principatu potiuntur.

2 Et Demosthen. adversus Midiam, inquit; sunt & autem leges, quando feruntur, consideranda, & quoniam, & cuiusmodi sint, cum vero receptae fuerint, custodienda, & usurpanda. Et iterum contra Aristogionem, leges tuenda sunt, & à verbis qui quoquo tempore iudicia exercetis, consideranda: harum enim praesidio boni sunt improbis superiores. Ex quo (ut cum iis concludamus (inquit Joseph. in praenotio antiquitatum Judaicarum: His, qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prospere succedunt, supra quam credi possit. Quod fit ab illarum diligentibus observatione discendant, neque consilia eorum exitum inveniunt, & boni ipsorum opinione conatus in calamitates immedicabiles fiunt: tunc enim (inquit Aristophanes apud Sobeum sermone de Republica,) salvae sunt civitates cum leges, & ut decet, observantur. Et Illocrates optime dixit habitari civitatem, quae secundum leges vivet. Quibus de causis multis in locis ex inobservantia legis nostrae &

similium, calamitates & fames accidisse competum est. Et ex eisdem rationibus miserendum est iudicium etiam superiorum, qui jam etiam causas civiles arbitrarie esse iudicant non attendentes dispositiones legales, quasi potestatem haberent eis derogandi, & patrimonium aliorum, cui velint arbitrari danda in maximum suarum animarum detrimentum.

Ibi. A onze reales. In l. 5. seq. augetur pretium hoc ad 14. Regales: Sed an si triticum ob abundantiam venditur in foro publico pro minori pretio, quam ab hac lege taxato, licebit ne in conscientia vendere illud pretio taxa, & quoad poenam in foro exteriori crederem nullam incurri: quoad interius verum forum, & sic conscientia, peccatum mortale incurritur: & insuper restitutionis obligatio, eo quod iustum pretium iudicatur illud, quod in foro currit publico, & ideo ab illo non debet excedi: tum etiam quia ex nostra sterilitate tritici existente taxam poni, non verò ubi adest abundantia. Militantque tempore abundantiae lex naturalis & divina: quae prohibent ultra iustum pretium rem aliquam vendi: militat etiam communis Doctorum sententia, quod pretia rerum vilescent ratione abundantiae, & sic hanc opinionem & sententiam tenent Mercado, & Metina, relati & secuti per Gutier. in lib. 2. pract. quest. in quest. 180. n. 12. cum seq. & Palac. de contract. lib. 2. c. 2. pag. 60. vers. sed quid si, & antea in pag. 59. in vers. unde si mercatores, ubi idem dicit in mercatoribus panem vendentibus ad aliquem locum, nam si ibidem vilius venditur, eodem, & non majori pretio vendere poterunt, & Magill. Lopez in 1. p. instructor. conscient. c. 213. an vendemes ad creditum, pag. 52. col. 2. & latius in c. 226. in princ. & in fin. ubi inquit usuram esse vendere triticum ad creditum ad pretium taxae legalis, quando, quia abundantia supervenit tritici in foro publico, jam minori venditur pretio, prout & idem Lopez tenuit in locis relatis à Gutier. in d. n. 12. qua de causa debent confessores mutui ad hac advertere, ut penitentibus veritatem hanc manifestent, & conscientias lasas exonerent, & idem tenet ipsemet Magill. Lopez in suo instructo. negotian. lib. 1. capit. 15. colum. 1. in fine, cum principio sequentis, etiam si Navar. de restit. lib. 3. cap. 2. num. 2. cum seqq. & Felician. de censu. lib. 2. cap. 1. num. 13. aliud velint.

Ibi. Persona Ecclesiastica. Haec enim etiam ratione boni publici adstringi potest ad observantiam nostrae legis, ut diximus in l. 1. num. 19. & 20. supra isto tit. & tenet Vega, in Sylva de casus de conciencia. lib. 3. casu 312. fol. 168. & Navar. in Manuali, c. 23. n. 88. & Lopez in d. 1. p. instruct. conscient. c. 226. col. 2. & iterum in d. instruct. negotian. lib. 1. c. 17. col. 1. ubi idem dicit esse cum clerici res foraneas & triticum foraneum hac affecerunt, ut taxam legis cum expensis itineris testimoniiis authenticis probati excedere non possint. Sed an Civitas, Collegium, vel universitas comprehenderet legis nostrae dispositione, teneo quod sic, quia licet persona appellatio regulariter non comprehendatur Civitas, Collegium, vel Universitas, ex text. in c. Roma. de sent. excom. in 6. & in auth. Item quacunque, c. de Episc. & Cler. dixi in l. 1. n. 180. tit. 5. & in l. 1. tit. 14. n. 14. lib. 8. infra. & quadraginta fundamentis id fundat

fundat contra Barb. Calcan. consil. 1. per totum, ubi respondet fundamentis contrariis, quae longum esset hic referre: Ex quibus infero novissime, quod lex ac pragmatica nova Regia prohibens nullam personam posse locare, neque in conscientiam praestare officia tabellionum civitatum ac villarum, sed suis personis ea teneri servare & exercere sub penis ibidem contentis, & in eius declaratione, tamen non habebit locum in Collegio, Civitate, vel Universitate hac officia tenentibus in sua civitate, villa vel alio in loco, eo quod statutum aut lex penaliter loquens in persona vera, non extenditur ad praesentiam, prout est Civitas & Collegium, ex l. metum, §. animadvertendum, ff. quod met. causa, & traditur etiam per Aym. Crav. in tract. de antiq. temp. 4. p. in prin. n. 149. vol. 17. tract. Doctorum, ideo statutum loquens de Praelato non extenditur ad capitulum nisi per jus extendatur, ut per Ant. in c. grave, notab. 4. in fin. de prob. refert & sequitur confirmando Decius, cons. 486. col. 1. & Aymon Crav. ubi sup. d. 4. p. in prin. n. 149. idque clare colligitur ex dicta de tabellionibus pragmatica, dum jubet propriis personis teneri proprietarios servare officia haec, sed Universitas, Collegium, aut Civitas id non potest facere, nisi per mediam aliam personam, quia est corpus sine anima: igitur pragmatica illa non loquitur in hoc casu, quia eius verba non conveniunt Universitati, Collegio aut Civitati, & sic eius dispositio convenire non potest, verbaque in proprio significato in dubio sunt in eligenda & non in extraneo vel ficto, essetque aliter ad impossibile obligare contra legis naturam, quae debet esse possibilis, & sic in facto allegavi, & ex iis & aliis de causis obtinui & liberavi accusatum tabellionem de hoc. Haec tamen omnia licet ita sint, tamen in propositum nostrae legis taxam pretio panis imponentis, & transgressores punientis Civitatem, Collegium, ac Universitatem comprehendi sub ea teneo, nam legis nostrae verba sunt generalia omnem & quancunque personam cuiuscumque qualitatis, & conditionis exprimentia, & prohibentia ei contravenire, quo casu Universitas, Civitas, & Collegium comprehenditur, secundum Alex. cons. 216. col. pen. post medium, volum. 2. & Achil. Pedroche, cons. 36. n. 291. & Aym. d. n. 149. contra Dec. cons. 44. in fin. aliud volentem: & postquam haec scripta habebam, reperi in terminis nostrae taxae panis tenentem Mexiam, in prag. panis an. 1558. in gloss. qualquier, fol. 131. Sed quomodo dicemus Collegium, Civitatem, aut Universitatem delinquare contra legem nostrae dispositionem, decerpere ex dictis per nos in tract. de Decretionibus Curia Pisana, lib. 4. c. 3. & per Maria. Soc. in c. dilecti. de excessib. Praelat. num. 94. cum seq. aliquibus, & Ant. Gom. tom. 3. c. 1. n. 52. cum 2. seqq. gl. l. 17. tit. 10. par. 7. Addition. Angeli de malefic. verbo, de consensu, & deliber. sub num. 4 ubi an contradicentes teneantur, & Andr. Gail. in dec. Imper. lib. 3. c. 9. de banno commun.

Ibi. Falta, o esterilidad, ni por via ninguna ni modo. Et sic neque ratione loci sterilis, vel difficultas ad feminandum, & colendum excusabitur in iustitia, neque in conscientia frangens legis nostrae taxam, ut late fundat hic Gutier. sub lib. 2. quest. pract. q. 180. num. 1. cum seq. quam referre sufficere, quia late hoc prosequitur & fundat Azavedo in Receptationem. Tom. III.

dat., & remanet cum hac opinione, & Palac. in d. Praxi contractuum, lib. 2. cap. 2. pag. 61. vers. ut queret aliquis, cum sequentibus, & antea ibidem, in pagina 59. vers. unde si mercatores, & in pagina 60. vers. sed qui si, idem tenet.

Ibi. Solo queda pedir en qualquier tiempo. Sed quis est hic, qui hoc petere potest, dic quod est ille, cui triticum, farina, vel panis coctus ultra taxam vendita sunt, & ita colligitur ex verbis praecedentibus, & tenet Gutier. lib. 2. quest. pract. q. 180. n. 18. Et dicitur hic En todo tiempo, ad differentiam triginta dierum in praecedente versiculo assignatorum pro petendo & pretio taxato soluto pro pane vel tritico: nam hoc pretium intra illos triginta dies debet peti per lesum, eis tamen elapsis cessat huius pretii repetitio, eo quod nullum damnum refultat laeso huic ex pretio isto, cum apud ipsum remaneat frumentum pro pretio isto datum, sed quoad excessum pretii taxati, cum in excessu isto semper in damno emptor remaneat, semper excessum hunc petere ei permittitur, ut hic vides, & illam tenetur venditor restituere: quod si nescitur quis fuerit ille emptor laesus, tunc excessus iste pauperibus, vel alicui loco publico applicabitur, ut inquit Vega, in sua Sylva de casus de conciencia. lib. 3. casu 316. in fin.

In §. Ten quarto al pan cozido. Istus legis 4. ibi, regulandolo, respecto del trigo en grano con alguna moderada ganancia. Sed quomodo erit haec moderata lucrativitas, & in hoc Mexia in prag. panis concl. 6. n. 11. cum sequen. fol. 99. argum. l. 6. rit. 11. lib. 7. infra, dicebat iustum & moderatum lucrum in proposito censeri, quintam partem laboris totius, De lo que saltare y se comprare el grano, y la demás cosa hasta cozerlo. Quod quidem erat maximum lucrum & perniciosum popularibus & pauperibus, & l. ille 26. loquitur in diverso casu, & cum differente ratione, & sic non est inferendum ex illa lege ad diversa: Mercado vero de contract. super lege taxae panis, dicebat aliud esse huius moderati lucri exemplum scilicet, si triticum valet novem, & panis coctus datur quatuordecim merando duos argenteos & dimidium pro expensis & residuum pro interesse & lucro legito & moderato: horum tamen opiniones rejicit, & iure optimo Gutier. in d. q. 180. n. 16. lib. 2. pract. quest. dicens illicitum & securius esse, ut attendatur ad modum, ordinemque, quem resp. & gubernatores horrei sive depositi publici solent servare absque fraude tamen, quoties triticum ejusdem dant panificis, hoc est, a panaderias para massos, y vender cozido, certo pretio assignato, quo eis liceat eundem panem coctum vendere, nempe ut si illis faneca tritici datur quatuordecim argenteis, eo pacto ut binas libras panis cocti vendant ad quindecim dipondios, ad istum eundem ordinem reguletur lucrum aliorum foras eundem frumentum, habito respectu ad pretium, quo emptum est, & ad expensas itineris, & sic si iis junctis unaquaeque faneca numeratur pro viginti Regalibus, dandus est, pro duabus libris huius panis cocti unus morapetinus plus, & secundum hoc quotidie fit, & habetur pro moderato lucro, ut in propositum novissime tenet Castillo, in Politica de Corregid. lib. 3. c. 3. n. 64. cum Gutier. ubi supra, & contra Mexiam in loco jam citato. Quod fit, ut inquit Gutier. ubi supra n. 17. quod

panis coctus ex tritico populi non debeat taxari, nec vendi ad eod carius, sicut quod foris asportatur, ratione expensarum pro leucis itineris faciendarum, & sic in effectu in nostris legibus tasse frumenti & panis cocti disponitur dum dicitur: que en el poner del pan cozido se tenga respecto a lo que saliere y se comprare en grano, y dandoles alguna mas justa y moderada ganancia por su trabajo y costa, prout refert Vega, en la Suma de casos de conciencia, lib. 3. c. 316. & ad hanc taxam debent Rectores populorum multum advertere & caute ne pauperes nimis graventur cb nimium ditandas annonas, ut inquit Messia ubi sup. n. 17. & latus Magister Palacios, in praxi contractuum, lib. 2. c. 2. pag. 55. cum sequen. aliter enim ut ibi affirmat, onerabant conscientias suas. Sed an si minus vel plus quam deceat praefecti anno- taxaverint panem coctum, poterunt Pistrices, cum minus pretio iusto taxatur vendere ultra taxationem, vel in taxatione immodice facta, & an peccabunt, & ad restitutionem tenebuntur in quolibet horum casuum, vide Palac. ubi sup. pag. 58. cum sequen. ubi & quid in arrendatariis, & in Agricolis perdentibus, & in hac lege iterum dicemus, & traditur etiam deductis, per Magist. Lopez in inst. negotiarum. lib. 1. c. 15. col. 4. vers. jam ex praemissis, cum sequen. ubi inquit cum Doctor. communiter tenendum, quod etiam hoc praetextu non poterit taxa Senatorum violari sine poena in iustitia, & sine reatu in conscientia, ex hoc inferens confundi & depelli mercatorum nequissima deceptione, persuasionemque fallacillimam, qua sibi suadent, jus sibi semper inesse lucradi, & nulquam perditur, ac semper cum lucro vendendi: Ibidem que ipse Lopez, in vers. praeterea, & advertendum optimè inquit cum Navar. & Gasia, ibi allegatis & Gutier. lib. 2. praef. quest. 180. n. 14. pretium legalis taxe non esse aptandum vicariis. aut corruptis, & ferè inutilibus, mercibus, sed solum sinceris, utilibus & incorruptis: unde triticum viciarum corrosum, aut exivum pretio, de velle vendere, & culpa, & restitutionis obligatione non caret, tanto ergo minoris vendenda sunt quanto magis deteriorata sunt, ut novissime tenet Molina in 2. parti. de just. & jur. tract. 2. disp. 364. pag. 674. col. 2. vers. postea. ubi & quid si est bonum? Quod etiam de pretio communi intelligendum est, quando legale pretium non est praesinitum. Et sic miror quomodo iudices permittunt in locis suis vendi panem coctum malè massum, & plenum furturis, & aliis feminibus malis pretio taxato à lege, vel à Senatoribus populi. Et ideo dum permittitur fisco, & horreis publicis miscere triticum corruptum cum incorrupto, debet minori pretio vendi, quam quo vendebatur incorruptum, & sic eodem modo idem esset in pane cocto ex hac mistio ne procedente. Aliam insuper quaestionem annecti t Magist. Lopez in dict. cap. 15. vers. porro non abs re, scilicet, si pretium taxe in diversis locis varium esset, an pretium ubi res venditur, vel ubi traditur attendendum sit, & in hoc concludit, quod pretium loci ubi traditur attenditur, non vero venditionis, & hoc quia ubi traditur, perficitur venditio: Et quare tunc perferatur venditio (licet ipse non dicat) est, quia cum per mensuram sit

frumentum tradendum, usque dum mensuretur, non est perfecta venditio, contractus enim hic venditionis frumenti conditionalis est, & imperfectus ante mensurationem: & si facta fuerit traditio, non dicitur translatum dominium, quia illa dicitur nuda à causa, secundum Roland. Vall. consil. 7. n. 14. & 15. volum. 3. Dec. cons. 179. & Addit. Matth. Afflicti. decis. Ne. ap. 68. & Socin. Sen. consil. lib. 3. ubi colum. 1. id declarat, quod intelligitur cum venditur fundus tot tornaturarum, non vero loquitur cum venduntur tot fanecae tritici, quot habeo in tali loco, pro qualibet faneca tantum pretium dandum, tunc enim ante mensurationem non est perfecta venditio, etiam si emptor affirmet esse traditam in frumento illo, & renuntiare legibus traditionis, quia nihil sit antequam mensurentur, ut inquit Roland. ubi supra.

Ibi, De mil y quimicos y sesenta y ocho. Quam non reperio insertam in nostra Recopilacione & miror de hoc cum nostra illius meminerit, & ad eam se referat jubendo eam servari, & quia ejus notitia necessaria est, ad nostrae legis intelligendum & declarationem, ideo libuit eam hic inferere sub brevibus verbis in hunc modum.

Mandamos a vos y a cada uno de vos, loquimur enim cum omnibus iudicibus populorum) en vuestra jurisdiccion, que guardéis y cumpláis y executéis lo contenido en la dicha premitiva (qua est taxe panis, anni 1558. in hoc titulo inserta) y guardandola, y cumplendola, tengáis muy particular cuidado de proveer como el dicho pan cozido se venda a justos y moderados precios, avido respecto a aquellos en que el pan y harina se vendiere con alguna honesta y moderada ganancia: de manera, que en esto no aya ni pueda aver exceso ni desorden, provyendo de continuo cerca desto lo que convenga, y teniendo juntamente sin a que las plaças esten providas y no aya falta. E otro si, tendéis muy gran cuenta y cuydado en aver igual y saber si algunas personas que no sean panaderas, ni de los que acostumbraban tener este trato, ni son de tal calidad, que ayan de entender en usar de semejante granjeria, tratan por sí, o por medio de otras personas vender su trigo y harina por estos medios de pan cozido, excediendo del precio de la premitiva y para la defraudar, y que aquellos que en esto excedieren y desto usaren, sean castigados: Ca nos por la presente prohibimos y defendemos que no lo hagan, ni puedan hazer dizele ni indirecete, por sí, ni por medio de otras personas, ni usando para este efecto de ningun trato, pacto, modo, ni cautela, so pena que ayan perdido y pierdan todo el precio del pan que assi vendieren mas otro tanto, lo qual se aplique a las personas y en la manera y forma que en la dicha premitiva se aplica: lo qual vos mandamos que assi lo hagáis, guardéis, y cumpláis con el cuydado que negocio desta calidad, y que tanto importa al bien y beneficio publico conviene y deve tener, con apercebimiento que os hacemos, que si desoydo, o negligencia en esto tuvierdes, mandaremos proveer como a nuestro servicio, y al beneficio publico convenga. Y porque lo suso dicho venga a noticia todos, e ninguno pueda pretender ignorancia, vos mandamos que hagays progonar esta nuestra carta por las plaças y mercados, y otros lugares acostumbrados, &c. Dada en Madrid a 14. dias del mes de Septiembre, de 1568. annos.

Quam

Quam litteram hujus pragmatice refert Messia, in prag. taxa pan. fol. 138. cum sequentibus, ubi aliqua dicit in ejus proposito, & praesertim in verbo, defraudar, considerat, quod ex eo colligitur, & ex contextura dicte pragmatice, per eam id genus hominum contentorum in ea non prohiberi triticum, aut farinam, aut frumentum, quod habent vendere per se, vel interpositas personas dum tamen vendant pretio per pragmatice taxato: solum enim eis interdicitur, ne his exquisitis fraudibus, aut panis cocti (ut hic dicitur) colore & occasione eandem legem circumveniant, ex tritico sine farina panes per se vel per alios faciendos, & ultra taxam panis cocti constitutam eos vendendo: ut idem tenet Palac, de contrati. & ref. lib. 2. pag. 63. vers. quid quod pragmatice damnat solum eos. Ex quo infero, quod illi, qui non sunt panifici ad hoc per justitiam & Decuriones deputati, non possunt vendere panem coctum etiam pretio in publico foro corrente, & taxato sine poena nostrarum legum, si pretium taxatum panificis publicis excedat metam pragmatice, & tamen in hoc committitur, ut ex verbis hujus pragmatice deceptur, & voluit Palac. ubi supra pag. 62. vers. atque de istis, licet quoad peccatum hoc non procedere inquit ipsemet Palac., ibi pag. 63. in principio, quod tamen non sine serupulo meo videri assecutari potest: fit enim contra dispositionem dicte pragmatice, tam etiam quia vendit ille, qui non est publicus panificus, itidem quia vendit ultra taxam pragmatice, venditque sine taxatione faciendi habito respectu ad pretium in quo triticum illud emerat panificus talis, quod quidem pretium erat considerandum & insinual expensa erat attendenda per hos publicos taxatores, & praesertim si erat tale triticum ex proprio censu, vel labore procedens, quia tunc minus licebit taxam excedere, & ideo non sine serupulo sustineri potest dictum hoc dicti Magistri Palac. Sed an & ad restitutionem tenebitur vendens panem coctum pretio communi, si sit venditor ex personis prohibitis vendere panem coctum, Castillo, in Politica de Correjores, lib. 3. c. 3. n. 37. in fine refert se ad Mercado, & ad Gutierrez in l. 2. quest. praef. q. 182. ubi tenet cum mea opinione, scilicet peccare mortaliter, non tamen teneri ad restitutionem, ex eo quod emptoribus nullum damnum fit, cum & aliorum panes cocti eodem pretio publice vendantur. Ego tamen id t. crederem posse procedere (si verum est) quoties ille prohibitus venderet panem coctum certus est, triticum illud, quo panem efficit coctum, esse emptam ejus fanecam pretio illo quo empti fuit illa ex qua panificae publice vendunt suum panem coctum, & cum eisdem expensis, sed si minoris pretii erat, vel erat de suo censu & labore, tunc equidem si minoris valoris erat, quam illius panis, qui venditur in foro publico, tenebatur utique restituere emptoribus excessum, ut ex nostra lege probatur, maxime in illis verbis. Que en el poner de pan cozido se tenga respecto a lo que saliere y se comprare en grano, y dandoles alguna mas justa y moderada ganancia por su trabajo y costa, y moderada ganancia por su trabajo y costa, quibus verbis comprehenditur, transgressorem esse horum verborum illum, qui est prohibitus vendere panem coctum. Al qual no le sale la

banega del trigo tan cara, ni al precio que sale a las albondigas que venden, y a sus panaderias y personas que venden pan cozido en las plaças publicas por tassa puesta por los Diputados para ello, los quales quando lo pusiéron tuvieron consideracion al precio que salia cada banega comprado, y al trabajo, costa, y gasto, y acareros. Et si contra dictos auctores teneo cum Mexia in presenti concl. 6. n. 14. etiam Gutier. d. q. 182. n. 13. & Palac. ubi supra. aliud velint contra Mexiam, cujus opinionem veriore contra dicta per Gutierrez d. nu. 13. 14. & 15. eo quod loquitur contra verba dicte pragmatice, prout in aliud propositum considerabit ipsemet Gutier. bid. in q. 181. nu. 4. vers. his tamen, & clarus in d. q. 182. nu. 4. vers. at vero respectu: ubi in effectu, si bene percepi, idem quod nos concludit, licet postea in dict. n. 13. & 14. non ita distinguit, sed indistinctè loquatur; nisi ipsum intelligis loqui secundum quod in d. vers. at vero respectu, locutus erat. Sed an panificae publicae sequentes taxationem factam à Praefectis, & à concilio etiam immoderata sit, peccabunt, & tenebuntur in conscientia. Palac. ubi supra, pag. 58. col. 1. & pag. 59. vers. sed qui si, inquit, excusatas esse, quia sequuntur taxationem factam ab illis, qui eam facere poterunt, ipsaeque panificae non possunt talem taxationem restringere, sicut neque augere, imo & alias, quae non sunt publicae, idem sequi posse testatur ibidem ipse Palac. de quibus jam diximus: Eius tamen doctrinam veram esse censeo in panificis publicis, quae panem publicum publici horrei vendunt, & pro ipso horreo publico, secus in aliis vendentibus panem suum etiam si publicae panificae sint, in iis enim non credo veram doctrinam, non enim haec tenentur sequi injusta & immodica pretia, & contra legis dispositionem ordinata, possuntque pretia haec moderare minoris vendendo, quod non possunt illae aliae publicae panificae, quae vendunt panem coctum publici horrei, & pro eo & in ejus utilitatem, quibus non licet diminuerè verum taxatum etiam immoderatum, & excelsivum.

Ibi. Porque podría, ser, que por malicia, arte, e industria de las personas que tienen el dicho pan, procurando como procuran que aya falta y estrechez, y necesidad en lo del pan cozido. Qua quidem haec procurantes debent graviter puniri, quasi publice ut late advertantes, & bono publico contravenientes, sicut faciunt post eos, qui publice emunt annonam, vel aliquid aliud plus quam valeat, ut ceteri eodem pretio ad emendum incitentur, qui quidem crimine stellionatus tenentur, ex l. 3. si item si quis, secundum Bartol. intellectum, ff. de crimin. stellionat. vel qui emunt omnem annonam quam inventiunt in provincia, ea ratione totum ementes, ut ipsi soli postea pretio, quo velint, eam vendere possint, qui Dardanarii vocantur, & si humiliores sunt ad opus publicum damnantur, & quandoque negotiatione privantur, l. annonam ff. de extrard. crim. & qui monopolium faciunt quo annona carior fiat, poena viginti aureorum puniuntur, l. unica C. monopolis, & qui quam faciunt, quo annona carius vendatur, & qui dolo impediunt, quomius ad civitatem deferatur, lege Julia, de annona tenentur, l. 3. ff. ad l. Jul. de annonam, & in conscientia tenentur ad damnum inde secutum, ut tradit Vega in Sylva de casis de conciencia, lib. 2. cap. 37. & Lopez prima parte, in

strucio

fructo conscient. cap. 226. columna penult. ubi idem quoad Rectores negligentes in hoc esse dicunt, pro quorum excessum remedio lex nostra providet in sequente versiculo dicens, *y que para este efecto, &c.* quod est optimum remedium.

Ibi *y puedan tomar y tomen de qualesquier personas, de qualquier estado, condicion, y calidad que sean que lo tuvieren el pan en grano, o harina.* Sed an de Ecclesiasticis redditibus & decimis poterunt iudices seculares tempore necessitatis in annonam ad provisionem Reipublice. facere sequestrari triticum & hordeum talium decimarum, Ecclesiasticarumque personarum redditus, praesertim jam existentium in horreis Ecclesiae, & clericorum, & collectorum suorum, ubi congregari solent, & in hoc Gutierrez lib. 1. *quasi. pract. quest. 13. per totam*, ad utramque partem examinat late hanc difficultatem, an sine pena & censuris id possit per seculares iudices licite fieri, & tandem concludit, quod Iudices & Rectores seculares dummodo in procedendo, & exequendo observent ad unguem formam traditam, atque praescriptam a leg. 1. tit. 25. lib. 5. *supra*, & sic servatis servandis recte poterunt frumentum clericis non necessarium sequestrari, vendique facere a gentibus absque metu excommunicationis & requisita necessaria ibi ipse Gutierrez annexit. Primo, quod sit atque imminet necessitas magna, & indigentia tritici. Secundo, quod triticum auferendum sit ad vendendum per clericos deputatum, vel habitum, & quod eis relinquatur triticum necessarium pro se & familiaribus eorum. Tertio, quod pretium verè & realiter solvatur, vel si nolit recipere, offeratur taxatum a lege & depositetur, ac consignetur: & de iis omnibus fiat informatio, quae procedat ante sequestrum, & tunc inquit Gutier. optime fieri posse sine metu excommunicationis, & hanc dicit ibi esse suam opinionem; Castillo tamen in *ditta sua Politica de Corregidores*, lib. 3. cap. 3. n. 13. inquit in facti contingencia cum omni justificatione fecisse sequestrum hoc, cum iudex Ecclesiasticus contra eum procederet & excommunicaret, & adisset Regium Consilium pro adipiscenda provisione ordinaria in gradu violentiae tollendae, & quod per 80. dies absolveretur, noluisse Regium Consilium praebere hanc provisionem, & sic triticum esse devolutum clericis quorum erat: Ego vero cum senel fuisset consultus per quemdam iudicem super simili casu volentem pro suppleta publica necessitate hanc facere, consultui, antequam istos auctores viderem, quod iudex hic prius informationem faceret de dicta publica necessitate, & quod supererat clericis triticum, & erant requisiti cum pretio taxato per legem, & quod noluerant illud recipere, & quod hac de causa pretium depositatum fuit in persona idonea. Et quod cum infectione huius informationis & depositi expedit requisitoriam ad iudicem Ecclesiasticum, cui clerici illi erant subiecti, petendo, & requirendo eum, quod sibi impartirent auxilium pro sequestrando, & capiendo illo tritico pro succursu dictae publicae necessitatis, aliter enim quod in suam negligentiam & neplebs fame petierat, sequestrari faceret triticum & eapi pro dicta necessitate succurrenda relicto illo tritico, quod esset clericis pro se & familiaribus suis necessarium, & huc attinet illud quod Neemias fecit, Eldrae libro tertio, capite quinto, protef-

tando sacerdotibus, quod decimas populi illis reliquisset pro sedanda fame: & cum iis crederem satisfactum legi, & Canoni, ne incurratur excommunicatio aliqua, & justificata sit intentio iudicis hanc facientis, sed non vidi finem huius casus, quia clerici, antequam hanc fierent, dederant triticum, & gauderem utique finem videre, unumquisque tamen suo in tempore videbit, quod securius erit sibi & suae conscientiae.

In §. *T como quiera*, ibi, *y cumpla las leyes y premitas que cerca desto estan hechas.* Quae inscribuntur in l. 19. titulo undecimo, & in leg. 4. tit. 25. quae est nostra istius lib. 5. & in dict. l. 19. aliqua diximus.

In §. *Otro si*, *en quanto*, ibi, *y en sus testimonios, y diligencias se contiene.* Quae videm testimonia debent esse in scriptis, secundum quod in lege sequente in §. *Otro si*, *por quanto*, disponitur, & declaratur, ubi aliqua dicemus Deo volente.

In §. 9. *Y porque*, ibi, *ha de ser el peligro de las proprias conciencias.* Bona est enim substantia, cui non est peccatum in conscientia, Ecclesiast. 13. cap. Quid enim prodest homini si totum mandum lucratur, & animae suae detrimentum patiatur; aut quam commutationem dabit homo pro anima sua. Gloria enim nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, ut 2. *Corinth. 1. capit.* & idèd nè contraveniatur nostrae legis dispositioni, timor conscientiae, & ejus periculum debent ante oculos haberi: nam ut inquit Augustinus, in *cap. sent. 11. questio.* sententia de Augustino quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accusat. Hincque Gregorius in *capit. in cunctis ea. cau. & questione*, in cunctis, quae in hac vita adversa proveniunt, sola est (sicut nostis) omnipotentis Dei districtio pensanda, atque ad cor proprium recurrendum semper, ut ibi lingua implicet, ubi conscientia non accusat, quem enim conscientia defendit, liber est inter accusationes. Et liber sine accusatione esse non potest, si sola, quae in interius addicit, conscientia accusat.

In eod. §. ibi, *Declaravimos.* Quod quidem Rex etiam quoad conscientiam per legem suam facere potest; ut dixi in Rubrica, num. 30. tit. 1. lib. 2. *supra*.

In eo. §. ibi, *Los quales queremos que en todo caso sean obedecidos y cumplidos.* Quod cum iuste jubeatur, sanctissimam vocat nostram legem pretii tritici taxativam Castillo, in *Politica de Corregidores libro tertio, capit. 1. numero sexagesimo tertio ad finem*, & sic attendendum est, obligare transgressores in conscientia ad pretii excessivi restitutionem, ut per plura probat Gutierrez dict. lib. 2. *practicarum, questione 108. numero nono & decimo*, & in numero decimo octavo inquit restitutionem excessus debere fieri parti laesae, & sic emptori, & si ipse non petierit, debet pauperibus erogari, vel in opus aliquod publicum & commune converti, ut inquit Vega, in *Sylva de casos de conciencia, libro 13. casu 316. in fine*, & Lopez, in *prima parte, instruct. conscient. cap. 226. colum. penult. pag. 561.*

In eod. §. ibi, *T que no la dissimulacion ni permisson de nuestros jueces y justicias (los quales no tienen autoridad, poder, ni comission para dispen-*

far, ni remitir, ni dissimular) noles escaze, ni pueda escazar. Verba haec quotidie praconio publico publicari deberent in foro, ubi iustici congregantur, ut eis notum fieret, licentias a iudicibus praestitas non excusare a pena, nec a restitutione excessus pretii, neque ipsos Iudices rutos facere quoad haec; quandoquidem lex nostra eos inhabiles reddit & impotentes ad dispensandum, remittendum, vel dissimulandum, ut transgrediatu legis nostrae taxa, etiam tempore necessitatis ob quam sedandam, & succurrendam facta est. Et quoad iudices, quod haec non possint, manifestum ex iis nostrae legis verbis apparet, & quia ejus est solvere leges, cujus & condere: Regis autem solius est constituere leges generales, ergo ipse solus solvere eas potest, quod si alius, quam ille ipse faciat, contra legem nostram facit, ergo ejus poenas incurrit, neque necessitas excusat, quia circa eam providet lex nostra, & illicite facit contra legem iustam faciens, & sic vendentes virtute talis licentiae permittivae, remissivae, vel simularivae, ad poenas tenentur nostrae legis si ab eis petantur, & itidem in conscientia ad restitutionem pretii excessivi ultra taxam etiam non petatur, ut per Molinam, de *justitia & jure*, parte 2. *tractat. 2. disputat. 364. colum. 1. cum sequentibus*, nam mandatum injunctum obediens non excusatur, ut in statuto inquit Bald. relatum per gloss. firmes l. 18. titulo nono, *partita secunda*, licet enim iudicis mandatum solet excusare ex *capitulo si quando de rescriptis, l. non videtur. §. qui iustu ff. de regulis juris cap. quod quis mandato de regul. jur. in 6. l. 5. tit. 15. partit. 7.* Id tamen verum est, quando praecipuum & mandatum iudicis, sit secundum legem vel non constet, quod sit contra legem, & in concernentibus officium: secus vero si eviderit sit injunctum, & contra legem, nam tunc non excusat tale praecipuum iudicis, imo non solum non debent obedire officiales, verum & debent ei resistere, ex l. omnes Cod. de Decurio, lib. decimo, l. eviderent. Cod. de execution. num. eod. lib. 1. *quoniam iudices*, & ibi gloss. & Bald. Cod. de appellation. & tradit gloss. in dict. §. quod iust. & gloss. *Por mandado, in l. 5. quam sequitur Bartol. numer. 3. & Paul. numero 6. & Oroscolum. 21. versiculi. 16. in l. ut vint ff. de iust. & jure. mandatum autem, licentia, permittio vel dissimulatio vendendi triticum, vel panem coctum ultra tassam, etiam tempore necessitatis, est contra legem nostram, ergo iudex haec permittens incurrit legis nostrae, & sequentis poenas impositas similibus iudicibus, & venditor utens dicto falso mandato, aut permittio- nem incurrit etiam poenas legum nostrarum, & sic miror de astricta determinatione relata per Castillo in *ditta Politica, d. lib. 3. cap. 3. num. 67. in fin.* asserentem se vidisse in foro exteriori excusatos sic vendentes ultra tassam virtute permittionis iudicis inferioris, nam licet excusaretur a pena ordinaria, non tamen deberet sine pena relinqui, ex dictis per nos in leg. 2. in princip. tituli 13. *supra lib. 4. & in leg. 14. tituli 3. lib. 1. ordinamenti.* Sed quoad Forum conscientiae reperio in hoc casu tres opiniones: in casu quo adde necessitas & penuria panis, nam de hoc tempore loquimur & communiter toleratur venditio ultra tassam. Prima fuit opinio *Azovedo in Recopilationem. Tom. III.**

dicens non esse licitum ultra tassam vendere, aliter enim & mortaliter peccari & ad restitutionem excessus teneri in omni tempore sterili vel non, eo quod taxa principaliter appositae est annis sterilibus ne carus panis fiat, & nè abscondatur per divites panem habentes, & ut pauperes fame non perirent: ergo dissimulatio, ac permittio iudicem non excusat: nam si id tolerant iudices, non id faciunt, quia his excessibus sponte conniveant, sed quia prudenter ea inconvenientia cavere curant, quae ex inflicione poenae, si contenderent punire, orientur. Ideo quadam tacita dissimulatione praetereunt id, cui nullatenus tacendo consentium praebent, juxta Doctorum sententiam relatum à glossa. in *capit. qui tacet. de regulis juris in sexto, & in capit. is qui tacet. eodem tituli. & lib. pro quo & facit illa regula, capit. cum jam dudum. de prob. multa per patientiam tolerantur, quae si in iudicium deducta fuisset ut non tolerarentur, & si & alii sequuntur, & tenent hanc sententiam, Metina Complut. de *restitutione, questione trigesima prima & trigesima sexta*, & Sotus de *justitia & jure libro sexto, questione secunda, articulo tertio. Castro de lege ponal. lib. 1. capit. duodecimo. Navarr. in Summa, capit. 13. numero octogesimo tertio, usque ad 86. & Castillo ubi supra, numero sexagesimo quinto & sexagesimo sexto, & Aviles & alii per me relati, in leg. 1. numero sexto in fin. cum sequentibus supra isto titulo. Item quia secundum communiter Doctores iustum pretium est illud, quod per legem, aut urbis rectores taxatum est, cuius ratio est, quia cum pretium iustum sit, quod aequale est valori rei attentis omnibus circumstantiis facientibus ad valorem, sicut ad Governatores & Principes pertinet, cetera Reipublice moderari, & ita & rerum pretia taxare, & statuere sua prudentia & aequitate, aliàs daretur occasio divitiibus tempore sterilitatis annonam augendi, & exhaustiendi pauperum bona, & aliis multis damnis Reipublicam afficere, & quae late persequitur Metin. ubi supra. Item, & quia omnes fatentur hoc pretium esse indivisibile quod est iustum, & ita illud excedere est mortale peccatum in re notabili, veniale vero in exigua, unde licet postea de cursu temporis merces plures aestimentur, communiter apud omnes, ut triticum tempore sterilitatis, non licebit secundum aestimationem vendere communem, sed secundum publicam Principis aestimationem, & non passim leges mutare & condere debet: id enim esset imprudentiae, unde cum tempore conditionis legis omnia prospexerit, quae ad rei iustum valorem pertinebant, non propterea tenetur, vel revocare, vel lex iniusta iudicanda, quia aliquando in communi aestimatione populi plus valeat res ob magnam penuriam vel aliam causam: nam quamvis ut Doctores notant leges mutari debeant, cum notabiliter circumstantiae variantur, adeo ut si Princeps esset negligens notabiliter, jam inciperet lex esse iniusta, & in conscientia non obligare, sed ut dixi, id passim fieri non debet, ut inquit Petrus Navarra de *restitutione, libro tertio, capit. secundo, numero primo, cum duobus sequentibus*. Ubi ex hoc in numer. 25. inquit quod ratione indu-**

stris laboris & expensarum & periculorum non licet mercatori rem carius vendere, quam in communi estimatione valeat, & a fortiori (ip-
sius auctoris iudicio) quam lege taxatum sit,
eo quod Regula veri pretii non sunt dicte cir-
cumscriptione, nisi quando res non habet determi-
natum pretium ex communi estimatione vel pub-
lica taxatione, & ita hanc metam transgredi
nemo potest, cum tam lex quam communis es-
timatio ea omnia perpendat in valore assignan-
dos. Si ergo hæc ita se habent, nihil efficit ju-
dicium dissimulatio ut pretium justum & à lege
taxatum unufquisque possit ad libitum excede-
re sine reatu peccati mortalis, & restitutionis,
si notabilis sit excessus, & non parvus, & sic
hæc prima opinio juridica & tenenda videtur.
Secundam vero opinionem aliqui tenent dicen-
tes totum contrarium scilicet, super acceptio-
nem illam pretii ultra taxam pragmaticæ, &
culpa carere & obligationem restituendi non
contrahere, si ob dissimulationem superiorum
tempore penurie panis taxa excedatur, vide-
turque apparenti ratione hanc opinionem tutari.
Primo quia ut inquit Navarrus in manual. cap. 23,
numero octuagesimo-octavo, rarissime esset ponenda,
hæc tritici taxa atque annonæ: tum quia
dat occasione corrupta & inutilia vendendi
eodem pretio taxa, quo sincera, & utilissima
venduntur, quod est culpa & restitutionis, ut
remanet dictum in hoc titulo, & fit quotidie,
nam panis coctus venditur niger & male con-
ditus, & quandoque sine debita mensura, id-
que non solum vendentium gravat animos, ver-
um & iudicium ac rectorum populi, hæc
confitentium, tanto enim minus valet triti-
cum & panis coctus, quanto in eo adest cor-
ruptionis & vitii: tum etiam quia supervenien-
te penuria tollitur omnino taxa, & illa non
occurrente parum est necessaria: & hæc de cau-
sa ego dico super lege, de las albondigas, infra
libro septimo, quod pragmatica taxe panis,
ac tritici in anno ipso sterili, & pro eo deberet
figi, saltem secundum indigentiam occur-
rentem prædium taxaretur sicut enim in annis
in quibus vini, aut olei, aut carniam sterilitas
accidit, vel mercenarium penuria evenit, ju-
ste in his omnibus ascenditur in pretio, ita
quoque par ratio est, ut in magnæ frumenti steri-
lilitatis annis, frumenti pretium augeatur, præ-
sertim cum majoribus expensis consentent frum-
entum. Secundo pro hac opinione facit, quia
non est verisimile cum Rex sciens transgressio-
nem legis suæ positive merè tolleret transgres-
sores, cum pena pleckerie possit, à pena illæos
relinquere, vel in conscientia eos per legem
pragmaticæ obligari ad culpam, hoc tenim nihil
aliud esset, quam his animabus injicere laqueos,
quæ ex tali tolerantia licitum esse sibi contra le-
gem agere putant; nam ut inquit Major. in 4.
Sentent. distimil. 13. question. 1. versicul. Secunda
conclusio: valet hoc argumentum, si ista opinio
teneretur, omnes perirent, ergo non est tenenda,
& sic inquit summus Pontifex in capit. majores. de
Baptism. absit enim ut tot parvuli pereant, quo-
rum quotidie tanta multitudo moritur, sicque
tolerantia hæc Regis non abesse à culpa, utpote
occasione delinquendi contra legem præbens:
nihil cum consensu pro tunc suspendendi vim

obligatam legis conjuncta esset in Rege, ita te-
net. Anton. de Batri. & alii relati per Sylvestr.
in Summ. verb. lex question. 6. verb. consuetudo
question. 6. & 7. & gloss. in cap. in qui tacet de re-
gul. jur. in 6. & Abb. in capit. quia circa. de con-
sang. & affin. prout & omnes referunt Lopez in
instru. negotiantium. libr. 1. capit. 16. column.
2. & Vega in sua Sylva de casos de conciencia libr. 3.
casu 312. & eam videtur sequi Messia in pragmat.
pan. conclusio. 3. nu. 17. allegando Merinam: sed
isthæc secunda opinio deficere in rationibus suis
inquit Cordoua in Summ. quest. 78. & Lopez ubi
supra, & iterum in instru. con. casu 226. column.
2. ex eo quod talis taxa Regis non est injusta
contra agricolas in sterilibus annis, ut quidam
aiunt, quia conditor pragmaticæ cum suis consi-
liariis omnia censetur prospexisse, taxamque sic
præfixisse, ut tam annis abundantibus, quam
sterilibus deserviret, ita ut utrinque fieret pro-
portionabilis recompenratio. Imo magis prag-
matica edita est pro annis egestatis, & sic pro
eis videtur proportionari taxam, plusquam lucri
in dictis annis egestatis sibi comparant agricolæ
vendentis ad taxam, quia tunc vilis locatur
operarii ad agriculturam, quam tempore
abundantiæ ubi vilis frumenta veniunt, &
operarii ad agrorum culturam carius conducun-
tur ab agricolis: Et quamdiu de injustitia prag-
maticæ, taxæque non constat, censenda est justa,
observandaque est donec per auctoritatem publi-
cam, vel legitimam consuetudinem derogetur;
Item etiam, quia qui caritatem pretii soliti sunt
inducere super frumenta, non sunt agricolæ, sed
frumenti conductores, utpote qui potentes sunt
ad recondendum frumentum in magna copia:
Item hæc secunda opinio ex verbis nostre legis
clarissime refutatur & per consequens prima vi-
detur tenenda. Tertia vero fuit opinio reconci-
lians, & concordans dictas contrarias opiniones,
scilicet, quod prima opinio vera sit & procedat
quoties per iudices inferiores permittitur in pro-
vinciis suis expressè vel tacite, putà præconizan-
do, vel dissimulando vendi panem coctum, vel
tritium ultra taxam: tunc enim venditor ad
restitutionem in conscientia tenetur, qui non
habent potestatem id permittendi, vel dissimu-
landi, ut inquit lex nostra, & tenent supra
dicti Doctores primæ opinionis, & inquit Gu-
tierrez libr. 2. Practic. question. 180. numero vige-
simo-primo, neque credendum est eos talem po-
testatem habere nisi eam demonstrent, cum lex
nostra disponat iudices inferiores non habere hanc
potestatem, & eis prohibeat dissimulare, tacite
vel expressè cum dispositione nostre legis, imò
eos punit si dissimulaverint. Secunda vero opi-
nio procedit, quoties permissio hæc per Regem
fit, vel ejus Regale consilium expressè permit-
tendo, vel tacite dissimulando transgressores pù-
blicos hujus taxæ sinendo publicè & communiter
absque ulla punitione vendere tritium, vel
panem coctum ultra taxam, tunc enim eo quod
à Rege vel ejus consilio Regio id permittitur
communiter, & sine ulla punitione, contrave-
nientium nulla restitutionis obligatio contrahetur
in iis egestatis & penurie temporibus, vel
quoties nostra taxa non esset recepta ab omnibus
sciente superiore, quia tunc talis lex non ligat,
secundum Mell. in dict. conclusio. 3. numero 18.
quod

quod ego intelligerem quoties tales venditores
licet venderent, & vendere possent panem &
tritium ultra taxam in iis casibus, in quibus
hæc secunda procedit opinio, venderent pretio
justo numeratis expensis & labore: secus vero si
ultra hæc vendere vellent excessivis pretiis, quia
tunc ex injustitia talium excessivorum pretiorum
tenerentur, jam quod ex vi pragmatice taxæque
non essent obligati servare talem taxam, nam ut
dictum est in hac lege, non licet mercatoribus
summis pretiis & excessivis merces, ac mercan-
tias vendere, sed justo pretio potius, & hæc est
mea nova consideratio: & sic hanc concordiam
tenendam & sequendam inter has opiniones alle-
runt Gutierrez ubi supra, numero 21. & 22. &
Cordoua, ubi supra, & Lopez dict. capit. 226.
columna 2. & 3. & in dict. instru. negotiantium
libr. 1. capit. 16. & Metina, ibi snobasse, &
Vega in dict. Sylva de casos de conciencia, libr. 3.
casu 213. cum tribus sequentibus, qui omnes ad-
dunt, quod si Rex vel consilium Regium non
ita communiter cum omnibus dissimularet, sed
aliquo puniret, licet alios non puniat, non est
hæc permissio sufficiens ad exculationem consci-
entia, & in hoc etiam casu procedit prima
opinio, quem casum omittet, quia cum
communiter cum omnibus dissimulatur, loqui-
mur. Sed ut nihil omitatur & ne causa dubitandi
relinquatur, istum etiam cum supra dictis posuit,
& sic remanent dicte opiniones conciliata, &
veritas hujus questionis optime declarata. Ex
quibus omnibus desumo conclusionem, scilicet,
quod ratione penurie sive egestatis tritici aut
panis cocti non licet in conscientia taxam excede-
re, quæ justa in dubio credenda est & propor-
tionata temporibus sterilibus, licet iudices infe-
riores aliud expressè permiserint, vel dissimula-
tione tacerint, quæ quidem conclusio non pro-
cedit quoties Rex vel ejus Regium consilium vel
alii ab eo potestatem ad id habens permitteret
venire contra taxam, vel cum omnibus venden-
tibus ultra eam dissimularet nullos puniendo,
secus vero si aliquos puniret. Secundo non pro-
cedit dicta conclusio quoties dicta taxa & prag-
matica nunquam fuisse recepta ab omnibus in
loco illo sciente superiore, nam cum tunc vim
legis non habeat nimirum si non obliget, debet
tamen justificari, secundum terminos juris legem
talem non esse in illa provincia receptam per
omnes, secus vero si ab aliquibus, & cum
aliquibus uteretur, nam tunc non utentes non
excusarentur, prout dixi in leg. 3. numero final.
titul. 1. libr. 2. supra. Ubi quando dicitur non
recepta lex.

Ibi, T mandamos a todas las nuestras justicias,
assi de lo abadengo como de señorio, que tengan
muy particular cuidado, y cargo de cumplir, execu-
tar e guardar Verba hæc, assi de abadengo, como
de señorio, non excludunt iudices Regios, sed
omnes includunt, ut apparet ex verbis nostre le-
gis ibi, a todas nuestras justicias, & in executione
legum pendet conservatio civitatum ac populo-
rum & in earum observatione, interitum enim
(inquit Plato in critica) esse paratum illi civita-
ti video, in qua non lex magistratibus, sed
legi magistratus præsent. Et idem Plato, in libr.
civilit. inquit, si magistratus. spectis legibus
aut lucri causa, aut propria libidinis gratia, alia
Azevedo in Recopilationem. Tom. III.

quædam præter ea, quæ sunt legibus constituta,
imperitus rerum agere tentet, scelus grave perva-
rens. Quapropter legibus constitutis altera jam
navigatio est, ut nemo quicquam unquam
præter illas facere permittatur, sive singuli sive
populus id conetur, quæ & alia adducit Siman-
cas de Repub. lib. 4. cap. 16. & 17.

In §. fia. ibi. Excepto en las partes. Exceptio
hæc firmat Regulam in contrarium, ita ut in qui-
buscumque aliis locis quam exceptis, etiam si ta-
lia loca sint sterilia, panis debet observari nos-
tra pragmatica & taxa, ut in hac lege remanet
dictum.

In l. 5. ibi. A rason de catorze reales, hoc est
ultimum pretium usque nunc augmentatum pro
faneca tritici, & itidem pro faneca hordei vel ty-
phi, itidem pretia hic constituta ultima sunt us-
que in hodiernum diem, & augmentata sunt, ut an-
nis sterilibus, in quibus & pro quibus lex hæc fan-
ca est proportionabilia constituantur pretia, aliter
enim non esset lex justa, ut ex dictis in lege
præcedente glossa autem apparet, sed non potest
conveniri, quod ultra pretium taxatum emptor sol-
vat gabellam, tradit Felic. in tract. de censib. libr. 2.
c. 1. n. 14. ubi cum Messia, ibi allegato, tenet in ju-
dicio exteriori, & interiori id fieri posse licite, quia
venditor nihil aliud percipit, quam pretium taxa-
tum, igitur ad nihilum tenetur, sicut & cum ven-
ditur tritium in campo longe à civitate existens,
nam venditor conveniri potest, ut sibi solvatur
pretium taxatum; & emptor suis expensis portet
tritium in domum suam, nihilominus tu super
hoc latius cogitabis cum casus evenit, nam pro-
nunc mihi non applaudet hæc opinio. Quis enim
negavit in hoc casu cum gabella sit onus venditori
incumbens, quin si onus hoc emptori imponatur,
venditor lucratur illud plus in gabella numeratum,
neque argumentum illud de vendente tritium in
campo aliquid officit nobis, quia ibidem non
pertinet ad venditorem portare tritium ad do-
mum emptoris, neque est onus venditionis, si-
cut est gabella, ergo dictum fundamentum nul-
lius est momenti pro illorum Doctorum opinio-
ne: neque itidem obstat in quibusdam recentibus
Feliciani se fundantis in quibusdam recentibus
Rebuffi ibi allegati, dicentis laudimiam non facere
excessus pretii, neque computari ad rescinden-
dam venditionem, quia emptor illa non recipit,
cessat enim ex eo quod ibidem laudimiam non
spectabat solutio emptori, & idem nimirum quod
non rescindatur venditio, licet laudimiam detur, &
solvatur à venditore, quod secus est in nostro ca-
su, cum onus gabellæ solvenda ad vendito-
rem spectet, qui quidem si percipit pretium taxa-
tum pro faneca tritici, & gabellam non solvat,
percipit pretium gabellæ ab emptore, ergo recipit
ultra taxam, & sic res hæc est attendenda
quam relinquo lectori ruminandam, non enim
omnia digerere possumus, aliquid enim digere-
ndum doctis lectoribus est aliquando relin-
quendum.

In §. T assi mismo, ibi, no puedan moderar las
penas. Intellige sine justa causa, & de expressis
in jure, puta, ut dictum est, si quis errore judi-
cum ductus permittentium vendi majori pretio
ob nimiam penuriam panis, hic enim licet in
foro poli non excusaretur, in foro fori sic excu-
sabitur non à toto, sed à tanto, ut dictum est.
N n n ij manet

manet in lege præcedente, imo & in totum excusari in foro fori, ibidem diximus ex Castillo, & fortassis sic fuit factum, ut ibi alerit, nè moderatio daretur contra nostri § dispositionem & prohibitionem, sed & adhuc data legitima causa & de expressis in iure moderari posset, quia lex nostra injustas iudicum moderaciones tollit, non vero iustas, ut diximus in lib. 8. supra in tit. de las penas sub l. 14.

Ibi. *No las puedan anular por via de nullidad.* 3. Intellige nisi talis nullitas descendat ex defectu citationis, vel iurisdictionis, vel notoriae iniustitiae resultantis ex actibus processibus; hæc enim nisi expresse dicantur, non censentur exclusiva ex dictis per nos in l. 2. numero 23. cum sequentibus pluribus, titul. 17. lib. 4. supra, prout excluditur in l. 4. ejusdem tit. 17.

Ibi. *Nipor otro remedio alguno.* Nisi sit minoris ætatis, & sic per viam restitutionis, hoc enim nunquam videtur exclusum, nisi expresse dicatur, ut diximus in l. 1. num. 21. tit. 6. & in l. 4. tit. 17. lib. 4. supra num. 3. & tradit lare Francisc. Becius conf. 12. num. 68. cum sequentibus pluribus, nisi cum remedium appellacionis tollitur & omne aliud quodlibet remedium & recursus, ut dixi in l. 3. numero 97. & 98. titul. 7. eod. lib. & in dist. l. 4. num. 5. cum sequentibus.

In §. *Otro si por quanto*, ibi, *y los que con otros testimonios*. Ex iis verbis datur intelligi formam testimoniorum desuper signatam esse de substantia ad evadendas nostræ legis pœnas, nam cum lex aliquid introducit de novo cum certis modificationibus omne expressum in ea censetur esse de forma substantiali, ut alibi sæpius per me dictum est, quod si forma non servetur nihil fit, & cum nihil fiat, pœnam nostræ legis incurrit non servans legis nostræ formam; quod credo verum ad hoc ut testimoniiis creditur, quoad hoc enim forma nostræ legis servanda est, sed quoad hoc, quod antequam vendatur triticum, venditor debeat adire iudices loci, ubi venditio celebratur cum testimonio iis, ut pœnas evitet legales, non credo necessarium, sed quod sufficit post venditionem celebratam testimonia talia iudici ostendere: nam & hoc modo satisfi intentioni nostræ legis & ordini ejus, lexque nostra non requirit omnino ante venditionem testimonia demonstranda, & verba ista. *T los que con otros testimonios, que no sean de la forma y orden de sus referidas, e sin hazer la presentacion del en la forma y manera que las dichas pragmáticas disponen, vendieren algun pan.* Nam ista verba nil nocent cum copulativè procedant disponendo & dicendo. *T los que con otros testimonios, e sin hazer la dicha presentacion.* Et sic utrumque debet verificari, ad incurrandam nostri text. pœnam, scilicet, quod testimonia non sint authentica & quod eorum presentatio facta non sit, & cum unum horum deest, non verificatur copularum: ergo neque contravenitur nostri text. dispositioni, & consequenter non incurritur ejus pœna, etiam si presentatio ante venditionem non fiat: copulatorum enim ea est natura, ut utriusque copulativè verificatio requiratur, sed si denunciator non probat, neque demonstrat testimonia esse contra leges nostras, licet demonstrer & probet ante venditionem non esse factam presentacionem testimonii, coram iudice, deficit ejus intentio, &

sic pœna, sufficereque tunc sufficere defectum presentacionis testimonii, antequam sententia in causa feratur, incumbit enim denunciatori probare non transisse testimonia, neque presentasse: sufficereque ut legis nostræ intentio adimpleatur, ejus formam post venditionem adimplere presentando coram iudice testimonia facta, secundum nostræ legis tenorem & formam, & sic quamvis in l. 2. supra eod. in dubium posui verbis nostræ legis attentis, an sufficerent post venditionem testimonia presentare ad evadendas pœnas, nunc autem sic considerando post factum, redderem venditorem liberum à pœna ante factum vero consulere ei, ut testimonia presentaret coram iudice antequam panem venderet ad evadendas iudicum technas, & advocatorum inventiones & cavillosas allegaciones, quoad forum tamen conscientie, ubi veritas ex verbis solis attenditur, hæc non requiruntur, ut advertit Gutierrez hic in dist. q. 18. numero fin.

In §. *T por quanto el remedio*, ibi, *siendo los tales testigos, personas sde dignas, y de las calidades que el derecho dispone.* Et sic qualitates probande sunt per denunciatores, neque sufficere præsumptio juris, quod quilibet præsumitur bonus, prout late diximus in l. 6. titul. 9. lib. 3. supra num. 14. cum sequentibus, in simili materia telium singularium & partium.

In §. *Otro si, por quanto*, ibi *mazclando el trigo con centeno.* Adeo, ut si rusticus à tritico paleas, & terram excluderet, & limpidum in domo invenerit, si post illud vendere voluerit, non possit miscere cum eo paleas, petras, & terram, que ab ipso tritico in campo abstulerat, ut cum Metina, securius esse dicit contra alios relatos, Vega in sua Sylva de casos de conscientia, lib. 5. casu 135. itidemque mixtio hæc fieri non potest: quia si heret, nimis valebit triticum, & consequenter si pro pretio taxato venderetur, ac si esset purum & sine mixtione venderetur, ultra taxam, & consequenter in foro fori, & poli peccaretur mortaliter, & cum obligatione restituendi excessum, ut in hoc titulo remanet dictum & de iis agit Gutierrez lib. 2. quaest. pract. qu. 181. num. 1. & fin.

IN LEGEM SEXTAM.

Taxa expensarum itineris agalones antea constituta pro qualibet leuca augmentatur in presenti.

SUMMARIUM.

1. An propter temporis sterilitatem arguatur itineris taxa, necne? & 2. ubi pars affirmativa sustinetur.
3. Lex ista habet locum non tantum in avena, sed in panizo, & hordeo.

Ibi, *Hasta diez maravedis por legua.* Quid tamen si tanta esset penuria hordei & cibariorum, sibi & bestis suis applicandorum, quod in excessivis pretiis venderentur, possent tunc agalones & alie persone triticum, hordeum, typhum, aut avenam deferentes in alia loca taxam itineris à lege nostrâ contumiam

De la tassâ del pan, Ley VI. y VII. & c. 471

excedere saltim in conscientia, prout in hoc anno 1598. accidit, quia non reperiebatur hordeum, nisi ultra 20. reales pro qualibet faneca, itidem panis coctus in summo pretio, & in hoc Mexia in prag. pan. supr. declaratione prag. anno 1598. De los portes, folio 133. in princip. inquit quod licitum erit in iustitia & in conscientia, & sine pœna fieri, dum tamen quod iustum erit, ultra taxam percipiant, secus vero si excederent notabiliter: mihi tamen hoc non satisfaciunt, nam lex nostra sterilibus annis providit, potius quam non sterilibus, proportionavitque taxam hanc compensando annos hordei steriles, cum non sterilibus: item quia agalones in annis aliis & temporibus, ubi tanta hordei penuria non adebat nihil ex taxa diminuunt, ergo & ipsi debent unum tempus cum alio compensare, neque possunt sibi ipsi sua propria manu in hoc providere, sed illius qui mederi id potest licentiam petere debent, aliter enim leges de nihilo fervirent, si univocis id licet facere.

Ibi, *T avera* Idem quantum Al panizo, quod in hordeo iudicandum esse alerit Mexia in loco supra proxime allagato, in folio 133. pagin. 2. cum eadem sit ratio ex purificatione hujus seminis, cum semine hordei, & omilli, & expressi, idem debeat esse iudicium, ex l. 2. §. si mater. ver. quid si curatores. ff. ad Senat. Conf. Tert. & ex aliis, ibi allegatis ex identitate rationis, idem esse iudicandum probantibus.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Prohibetur in presenti sub gravibus pœnis, ut nullus sit rario ex purificatione hujus seminis, qui secundum qualitatem sua persona ea uti non potest.

SUMMARIUM.

1. Intelligitur pragmática de los labradores, facta anno 1594.

Ibi, *En que permitimos a los labradores* Hodie tamen ex noviori pragmática Madriti facta anno 1594. quæ vocatur pragmática.

De los labradores, in cap. ejus 6. alteratum hoc est in hunc modum, *Que al labrador que luego acababa la cozecha la manifestare a la justicia, y por las tazas, o en otra manera provare la cantidad de pan que ha cozido, y por ella pareciere, que*

fuera de lo que ha menester para pagar diezmos a la Iglesia, y rentas al Señor, y para sus sembreras, y alimentar su casa hasta la cozecha siguiente le sobra algo le de la justicia licencia para que pueda panadear la mitad dello al precio que le taxare, con alguna ganancia moderada, la qual valga por el tiempo que le pareciere que basta para acabar de panadear la dicha mitad que les sobra. T que si huviere muchos labradores que quieran panadear, la justicia les reparta el tiempo en que lo han de hazer, con que los dichos labradores no compren, ni tomen de otros trigo para panadear, so pena que incurran en las penas puestas contra los que compran trigo para revender, que dando en su fuerza para en quanto a lo demas las leyes que provien el panadear, Quæ est nostra & ab ea confirmata.

IN LEGEM OCTAVAM.

Sunt intelligenda leuca de communibus & vulgaribus, non de legalibus.

SUMMARIUM.

1. An leuca de quibus in hac lege, intelligantur de communibus & vulgaribus, & non de legalibus, explicatur.

Ibi, *T Seayan de entender y enziendan de leguas communes vulgares, y no de las que llaman legales.* Hoc enim de iure est, ut & probatur ex l. 4. titulo 16. partia secunda, & ibi gloss. jornalaz, & dixi in l. 20. numero tertio, tit. 7. lib. 1. supra, & communem dicebat Abb. in capit. nonnulli, in princip. numero 6. de rescript. & Petr. Gregor. in synag. jur. 4. part. lib. 4. cap. 24. numero quinto, computandæque sunt leuca & dietæ per ea loca, atque itinera per quæ frequentius solitum est itinerari, secundum Jass. l. 1. ff. si quis cautio. Felin. in capit. olim de exception. & ideo si ambulator per loca non consueta & longiora itineretur, non debet solvi salarium pro circuitu, secundum Bald. l. non solum ff. de excusar. rut. refert in capit. 44. Prator. numero tertio, versicul. salario, & gloss. l. 1. ff. de iis qui exco. vel exco. in l. si desererem. §. si ad diem ff. de re mil. Rebus. in leg. 3. ff. de verbor. significat. pagina 40. & undecim casus, ubi dietæ non considerantur, vide per Felin. in dist. cap. nonnulli, numero 30. de rescript.

FINIS.

